

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Тем, что эта книга дошла до Вас, мы обязаны в первую очередь библиотекарям, которые долгие годы бережно хранили её. Сотрудники Google оцифровали её в рамках проекта, цель которого – сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Эта книга находится в общественном достоянии. В общих чертах, юридически, книга передаётся в общественное достояние, когда истекает срок действия имущественных авторских прав на неё, а также если правообладатель сам передал её в общественное достояние или не заявил на неё авторских прав. Такие книги – это ключ к прошлому, к сокровищам нашей истории и культуры, и к знаниям, которые зачастую нигде больше не найдёшь.

В этой цифровой копии мы оставили без изменений все рукописные пометки, которые были в оригинальном издании. Пускай они будут напоминанием о всех тех руках, через которые прошла эта книга – автора, издателя, библиотекаря и предыдущих читателей – чтобы наконец попасть в Ваши.

Правила пользования

Мы гордимся нашим сотрудничеством с библиотеками, в рамках которого мы оцифровываем книги в общественном достоянии и делаем их доступными для всех. Эти книги принадлежат всему человечеству, а мы – лишь их хранители. Тем не менее, оцифровка книг и поддержка этого проекта стоят немало, и поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые меры, чтобы предотвратить коммерческое использование этих книг. Одна из них – это технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас:

- **Не использовать файлы в коммерческих целях.** Мы разработали программу Поиска по книгам Google для всех пользователей, поэтому, пожалуйста, используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- **Не отправлять автоматические запросы.** Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого рода. Если Вам требуется доступ к большим объёмам текстов для исследований в области машинного перевода, оптического распознавания текста, или в других похожих целях, свяжитесь с нами. Для этих целей мы настоятельно рекомендуем использовать исключительно материалы в общественном достоянии.
- **Не удалять логотипы и другие атрибуты Google из файлов.** Изображения в каждом файле помечены логотипами Google для того, чтобы рассказать читателям о нашем проекте и помочь им найти дополнительные материалы. Не удаляйте их.
- **Соблюдать законы Вашей и других стран.** В конечном итоге, именно Вы несёте полную ответственность за Ваши действия – поэтому, пожалуйста, убедитесь, что Вы не нарушаете соответствующие законы Вашей или других стран. Имейте в виду, что даже если книга более не находится под защитой авторских прав в США, то это ещё совсем не значит, что её можно распространять в других странах. К сожалению, законодательство в сфере интеллектуальной собственности очень разнообразно, и не существует универсального способа определить, как разрешено использовать книгу в конкретной стране. Не рассчитывайте на то, что если книга появилась в поиске по книгам Google, то её можно использовать где и как угодно. Наказание за нарушение авторских прав может оказаться очень серьёзным.

О программе

Наша миссия – организовать информацию во всём мире и сделать её доступной и полезной для всех. Поиск по книгам Google помогает пользователям найти книги со всего света, а авторам и издателям – новых читателей. Чтобы произвести поиск по этой книге в полнотекстовом режиме, откройте страницу <http://books.google.com>.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K. K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

78.D.76

78. I. 16

17

D I S P U T A T I O

D E G R A T I A E T F U-
S T I F I C A T I O N E:

Q V A M P R O C O N F E-
R E N D I S T H E O L O G I C I D O-
C T O R A T V S I N S I G N I B V S R E V E R E N D V S
& Doctissimus, Dr. SEBASTIANVS MANZIVS Ehingensis,
SS. Theologiz Licentiatus, Ducalis Ecclesiz Monacensis
Capellanus, defendet in inclyta & Catholica
Academia INGOLSTADIENSI
die 29. Augusti.

Promotore

R. P. GREGORIO DE VALEN-
TIA SOCIETATIS IESV.
SS. Theologie D.

S. Aug. lib. 6. contra Iniquum.

Gratia perfectè hominem nouum facit (noua enim creatura, teste Apostolo, per gratiam sumus) quandoquidem ad corporis immortalitatem, plenamq; felicitatem ipsa perducit.

I N G O L S T A D I I,
Typis Wolfgangi Ederi, A N N O 1589.

DECAS TIC HON
IN ARMA SERENISSIMO.
RVM AC ILLVSTRIS SIMORVM
BAVARIÆ DV CVM.

*Arma Domus Bauara, clypeiq; insigne paternum
Astat bians immane Leo, quadrataq; Liba:
Quid Leo? Samsonis labor est: Quid Liba? laboris
Nescia fermenti merces, & mellea dona.*

*Vi Leo qui ludper mille pricula rictor
Tendet, ei adhuc celestis in quia triumpho.*

*Belli potens Abraham Regum de cede reufrus
Liba suis, scilicet pietatis munera Regn.*

M. IOANNIS HACKERI.

SERENISSIMO AT-
QUE ILLVSTRISSIMO PRIN-
CIPI, AC DOMINO, Dn. G VILIEL M O.
Comiti Palatino Rheni, vtriusq; Bauariæ Duci,
optimorum studiorum patrono Maximo
Domino suo clementissimo.

RATIÆ DEI INIMICI
atq; cōtemptores, quos non
immerito superbia filios B:
Aug. appellavit, vt olim
auxilia supernè hominem
perficientia insolentes op-
pugnauerunt, ita oppugnatores arbitry liber-
tatis hodierna luce atq; desertores honorū ope-
rum, eam iustitiam, qua verè chari, grati, ac-
ceptiq; coram benignissimis Diuina misericor-
dia oculis constituimur, calumniantur, atq;
irreuerenter pernegare haudquaquam erube-
scunt. Si enim ideo nobis datur gratia, quia
volumus, & per ipsam Deus non efficit ut ve-
limus,

E P I S T O L A

limus, quomodo parvulis offertur qui nondum possunt velle seu nolle? Quomodo gratiam vel in adultioribus dicuntur precedere merita voluntatis, si gratia, ut vere sit gratia, non secundum nostra merita datur? Nam sententiam Orthodoxam Pelagius ipse usq; a deo extimescebat, ut eos, qui afferunt gratiam secundum merita nostra dari, in sancta Palestina Synodo, fraudulentio metu, ficte damnaret. Quomodo item ut B. August. contra Pelagianos arguit, in hac re merita pensantur voluntatis humana, siquidē illis, quibus gratia ista non datur, nullo plerumq; merito, nulla voluntate distantibus, sed similem cum eis, quibus datur, habentibus causam, iusto tamen iudicio Dei non datur? Non enim est iniquitas apud D E V M , ut intelligent, quibus datur, quam gratia eis detur, quando iuste utiq; non daretur, quoniam equaliter se ad eam habentibus iuste non datur. Quomodo Gratia Dei non est, non solum credendi voluntas ab initio, verum etiam perseverandi usq; ad finem, cum finis ipse vita huius non in hominis, sed in Dei sit po-

D E D I C A T O R I A.

sit potestate? Et possit utiq; etiam hoc beneficium non perseveraturo conferri, ut rapiatur ex corpore, ne malitia mutet intellectū illius. Si quoq; iusti tantū dicimur imputatione quadam, nō autem verè sumus, quomodo non plus, quam Christi propitiatio, potuit Adā transgressio, qua verè infecta tota posteritate, iniusti constituti sumus multi. Gratiam proinde exterminantes, gratiam nec dare sciunt, neq; accipere: Et iustitiam profligantes, iusti esse, aut iustos reddere nequeant, necesse est. Ego verò gratiam, qua verè sumus (ut quidam inquit) quicquid sumus, obnoxia à Divina bonitate precibus efflagito; Atq; iustitiam ex eo proficiscentem vlnis, atq; ambabus manibus amplector. Nec verò solum eam iustitiam, qua viui palmates viti vera inserti dignos fructus pénitentia operamur neq; eam solum gratiam, qua interiorem hominem salvat, atq; ad cœlestia bona expetenda deorsum illapsa eleuat, agnoscō; sed etiam cum hominī per beneficentiam quidam Deūs esse perhibetur, hominem homini gratitudinem,

E P I S T O L A

ob benè merendi voluntatem, quadam ex iustitia debere, rectè utiq^s censeo.

Cuius rei argumentum est, quòd laborum meorum fructum ad Ser.^{mā} tuam Cels.^{nem} compromis refero, ex qua illi ipsi suum principium sumpserunt. Sumpserunt enim magnam sui partem post DEI Opt. Max. auspicia ex munificentia tua Ser.^{mā} Cel.^{nū} cuius singulari liberalitate benevolentissimè effectum est, ut S. S.^{am} Theologiam primò in celeberrima hac Ingolstadiensi Academia probè exorsus, Romam deinceps, ad ampliorem sacrarum literarum tractationē, earundemq^s pensum omnino perfoluendum, me conferrem: sicq^s cum morum institutione & vita rectitudine inter ceteros S. D. N. Sixti v. Alumnos, in Collegio Germanico commorantes, doctrinam (quantum quidem ingenij mei angustia capere poterant) quadriennij ferè perseverantia coniungerem.

Quibus rebus fæliciter, tuo nutu, confectis, & studijs iam denuò meis, in hoc laudatissimo Gymnasio, ad extremam limam, ultimamq^s Theoria lauream, quasi postliminio ex alma urbe

DEDICATORIA.

urbereuocatis, magna haud dubio à me exper-
etare cœpisti; qui tamen leuia vix exhibere
valeo. Quid igitur si conatibus meis naturæ
tenuit as obstat? Infirmitas rei magnitudini
non respondeat? Difficultati animus cedat?
Recordabor dicti illius, accepti nunquam im-
memor gratus est; beneficium enim apud gra-
tum positum nunquam intermoritur, recteq;
arbitrabor, cum summa sit turpitudo merita
negligere atq; obliuisci, summam honestatem
esse; ea saltem recordatione perpetua conser-
uare atq; colere. Quod ut quantum quidem
possum, à me in præsentia significaretur, has
propositiones ex sacratissimis Theologia pene-
tralibus desumptas, & à me elucubratas con-
gessi: proq; exiguitate mea Omnipotens DEI,
ac Sanctorum omnium fauore suscepimus publicè,
& ad sacri Doctoratus insignia rite conse-
quenda, defendendas.

Quam quidem de gratia & iustificatione
disputationem, vel ob hoc potissimum tua S.^{ma}
Cels.ⁿⁱ deberi existimavi, quod tanta cum gra-
tia regnas, tanta cum iustitia imperas, ut a-
quita-

EPISTOLE

quitate rerum gubernatrice omnia pacata te-
reas, patrisq; hanc religiosissimam à san-
guinarijs hereticorum perturbationibus, qui
ingratitudine & iniustitia diuina & humana
confundunt, gratia D E I auxiliatrice defen-
das. Ut verè simus gratia seruati per fidem,
& iustificati ex fide pacem habeamus. Ut iu-
stificatio legis impleretur in nobis, qui non se-
cundùm carnem ambulamus, sed secundùm
spiritum.

Hanc igitur humillimam animi mei signi-
ficationem, atq; meorum debitam consecratio-
nem officiorum, si suscepereis solita benevolen-
tia, qua me beneficentissime hactenus prose-
quutus es, maximum à te beneficium accepisse,
cùm dedero, nihilq; dedisse, cùm acceperis, rectè
putabo. Nulti etiam quod prater publica
eaq; grauißima negotia, quibus quotidie ad
salutem communem incumbis, optimis etiam
studij, quibus animi tui magnitudinem in-
signiter quoq; amplificasti, tantum tribuas,
& eorum sectatoribus tantum faueas, magis
ma-

DEDICATORIA.

magisq; admirabūtur. Erga quos vt animum
eundem ad maiora Reipub. compendia semper
retineas, perpetuoq; geras, tuae in primis est
solita ac innata constantia, nostriq; communis
omnium voti. Quod ego ab Omnipotente
Deo indefessis precibus orabo, tuaq; Ser.^{ma}
Cels.ⁱⁱ ab eodem bonorum remunera-
tore in columbitatem diutissi-
mam precabor.

Illma Cels. T.

humillimè deuinctus Ca-
pellanus

Sebastianus Manzius;

B

CAR.

CARMEN
IN CAPUT PRIMVM DE
GRATIA, AD REVERENDVM AT-
que Clarissimum Dominum SEBASTIANVM MAN-
ZI VM SS; Theologiae Licentiatum, has
defendentem theses,

M. IOANNIS HACKERI Ebingensis LL. Stud.

 *RATIA refaustis, MANZI, omnipotentis Olympi-
Auspicijs innet, & propius sua numina firmet;
Ut tibi largifluo sit gratia tanta loquela,
Collectum caput, & non infelicitis acumen.
Ingenij, iantis ut vixor strenuo armis.
Hæresis ingrata contra mendacia turbæ,
Propugnes Vérum, quæ sit pia gratia Christi?
Limina quæ Cæli longos oclusa per annos,
Gratuita pandit, flammisq; expugnat Auerni,
Æthere quæ gratia veniens exordia ponit
Iustitia nostris animis, gradibusq; salutis
Progrederis, redijsq; petit conatibus altum,
Funere tincta pio, rosoq; aspersa cruento,
Perge agè felici decurrere tramite metam.
Quò te summa Ducus GVLIELMI gratia redit,
Gratia saluifica semper deuota Sioni;
Sic pro posse tuo gratas persoluere grates
Aggrederis, callemq; teris quo grata Monarcha,
Quantulacunq; licet, referatur gratias factis.*

CAR

B

CAPUT

CAPUT PRIMUM, DE GRATIA.

Manifestus est Pelagi error, qui tantum libero arbitrio tribuit, ut dicere auderet, hominem absq; Christi gratia posse omnia Dei praecepta implere, & suis meritis beatitudinem consequi. Tametsi salubriora consulentiū admonitioni, nonnebit sententiam temperando, earenus cesserit, ut fateatur gratiam non esse abycendam, veluti prorsus inutilem, sed esse amplectendam, quatenus illa habita facilius gloria à D E O obtineretur; tamē nihilominus ab heretica damnatione minimè sese liberavit. Nam gratia non dico utilitas, sed necessitas, ita defendenda est, ut nihil libero arbitrio derogetur, & voluntatis libertas ita tuenda, ut gratia adminiculum haudquaquam circa hominis iustitiam excludatur. Quoniam verò ipsa gratia via quadam est, & dispositio ad iustificationem, hanc ad secundam

Disputatio de

*dam questionem reseruantes, illam primā
tractandam breviter suscepimus.*

C O N C L V S I O . I.^{ma}

 Tq; imprimis quidē nomine Gratiae in genere intelligitur, quicquid gratis datur aut accipitur, idq; nō ex debito, sed liberalitate; Secundūm illud Apostoli Ro. 4. Ei qui operatur, datur merces secundūm debitum, non gratiam; alioquin gratia non est gratia.

I.

Vbi comprehendendi etiam potest natura per creationem, & cum natura omnia naturalia. Sub quibus sic è Pelagiūs videri volebat admittere gratiam. Verūm circa hanc gratiam non versatur quæstio; sed circa illam, per quam aliquid gratis accipimus, pertinens ad salutē æternam, vel quo boni sumus. Sic B. Aug. ep. 105. ad Sextum Apostolus (inquit) commendat eam gratiam, nō qua creati sumus, vt homines essemus, sed qua redempti sumus, vt iusti essemus.

II.

Omissis autem ijs, quæ ad angelos in hac materia pertinent, merita C H R I S T I, rectè dici possunt gratia, quæ homines saluantur, quæ quidem, quoniam nobis non applicantur, nisi per aliqua dona gratis nobis concessa, ideo propriissimè quando de gratia nostra loquimur, intelligimus hæc dona nobis à D i o subministrata.

IV.

Censenturq; dupliciti differentia: Nam sunt quædam habitualia infusa, & nobis inhærentia, vt habitus fidei, speci

spei, caritatis, gratia gratum facientis. Secundi generis sunt extrinseca quædam Dei auxilia, & motiones, quibus iuamur ad bene operandum, siue sint internæ illuminations, quibus immediate Deus vobis mouet intellectum & voluntatem nostram; siue sint extrinseca beneficia quæ omnia intelliguntur nomine gratia & auxilij specialis.

V.

Hoc auxilium speciale differt à concursu generali, quo Deus cum omnibus creatis concurrit. Primò quod per hoc uniuscæstus adest, per illud solùm naturæ rationali. Secundò per hoc bonis & malis, per illud solùm bonis actionibus commodat. Tertiò hoc pertinet ad opus creationis, illud ad opus redemptionis. Quartò hoc est naturæ debitum quodammodo ex debito iustitiae naturalis, illud vero est mere gratitudo. Quintò hoc pertinet ad communem Dei prouidentianr, illud vero ad gratiam Christi qua sumus Christiani & redempti. Sextò hoc datur ad ea opera quibus naturæ viribus operamur; illud vero ad ea, quæ vel naturæ vires excedunt, vel viribus istis fieri nequeunt. Deniq; hoc commune est omnium, & solùm variatur pro diuersitate operationum, ad quas Deus concurrit, istud vero multiplex est & varium, secundum dispositionem Diuinam.

VI.

Visque adeo necessaria est gratia in statu naturæ corruptæ, ut homo, neque omne, neque quodlibet verum morale per se cognoscatur: neque bonum morale omne, aut quis velit, aut faciat; multò minùs, ut Deus super omnia diligat, ac præcepta eius, præsertim supernaturalia, & difficiliora, ut est perseverare in bono, non peccare, à peccato resurgere &c. obseruet.

VII. **G**ratia habitualis non est natura, neq; lex, neq; remissio peccatorum, neq; ipse Spiritus sanctus nos inhabitans, neq; **C**ur iustitia nobis extrinsecus imputata; sed est qualitas quædam nobis infusa & permanens, qua verè dicimur & sumus iusti & grati Deo; à caritate non realiter sed ratione tantum distincta, & in ipsa voluntate subiectata.

VIII.

Ad quam anima nostra potentiam habet, non educti-
am (quam etiam receptiuam appellant) sed obedientia-
lem & merè passiuam. Potest tamen ac debet se homo ad
eam, per actus bonos præcedentes, disponere. Qua in re
consentaneum est veritati, facienti quod in se est Deum,
sua gratia non deesse.

IX.

Certitudo habendi gratiam talis, cui falsum subesse
nequeat, qualem hæretici ad iustificationem necessariò
requirunt, non esse potest citra peculiarem Dei reuelationem: tamen coniecturis & signis moraliter certis certitudinem tantam habere possumus, quæ Christianam ani-
mi quietem, rectamq; de salute consequenda confiden-
tiam, non interturbet.

X.

Trifariam diuiditur gratia iuxta mentem S. Augustini
videlicet in operantem & cooperantem, ex lib. de natura &
gratia cap. 32. & 33. In præuenientem & subsequentem ex lib.
contra duas ep. Pel. cap. 9. Et in excitantem & adiuuantem
ex lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18.

XI.

Porro hæ divisiones parum, aut nihil, inter se differunt;

Imò

Imò singularum diuisionum partes diuidentes non sunt
specie diuersæ, sed vna eademq; gratia est cooperans, quæ
operans, Nam à gratia operante est principium actus, à co-
operante progressus eiusdem.

XII.

Tametsi aduersarij tamē deliberatos, quām indelib-
eratos motus vclint esse à sola gratia operante, vt inde mi-
nus indoctè tollere libérum arbitrium videantur, tamē
indubitatū esse debet, actus deliberatos à nostra etiam
cooperatione proficiunt: Imò etiam primos motus esse à
nobis actiū productos & elicitos: Nam cùm sint actus
vitales debent à principio intrinsecus produci.

XIII.

Quoniam igitur à solo D e o mouetur homo, non so-
lum quo ad indeliberatos illos motus, sed etiam quo ad
actus liberos, saltem secundūm principium, ideo & isti, &
hi sunt à gratia operante: Et quia homo postquām cœpit
benē velle, & benē operari, per hoc principium bona
voluntatis mouet quodam modo seipsum ad
progressum eiusdem actus. Idcirco hic
actus, quo ad perfectionem dicitur
à gratia cooperante.

VERSUS.

VERVS HEROICI

IN SECUNDVM DE IVSTIFICATIONE CAPVT, AD REVERENDUM & excellenteM viruM SEBASTIANVM MANZIUM
Ehingensem, has pro Doctoratus gradu positi^onem propugnantem.

M. IOANNIS HACKERI Ehingensis LL. Stud.

Discite Iustitiam moniti & non temnore Divos,
O quibus est vera cordi pia cura salutis,
Iustitiam veram, sub qua gens aurea Mundi
Surgit, quaq^{ue} anguem, veticiq^{ue} incommoda pomis
Et quacunq^{ue} manent sceleris vestigia nostri
Non tantum pellit, sed quod mortale renemus
Euacuat, mentisq^{ue} nouam penetralia formam
Induit, heredes & nos ascribit Olympo.

Discite Iustitiam que respicit aurea cixli
Limina, quam nobis praefat venerabile Numen,
Quod signat, sanctosq^{ue} facit, quod & omnia gratis
Abluit, & sacri nos chrismate Pneumatis vngit.

Discite Iustitiam quam puri fonte lauaci
Assequimur, celsa quam Christus ab arbore pendens
Promeruit, quando nimio compulsus amore
Nos postliminio, magnos prius aetheris hostes,
Restituit caelo, cuius preciosa crux
Nunera, Diuini nos Pneumatis aurea templa
Efficiunt, per quod caelesti carpimur igne,
Crdentiq^{ue} animo superum spiramus amorem.
Alma fides, spes, atq^{ue} amor omnipotentis Olympi
Hoc uno de fonte fluunt, his integra Christi
Membra sumus, si spes & amor de corde fidei
Exulet, implumis velut aethere decidit ales
In terram, sic sola fides sine remige pennae
Mortua, & in tenebris, iam viribus orba, recumbit.

CA-

CAPUT SECUNDUM DE IUSTIFICATIONE.

Varij errores in Iustificationis disputationem perniciose subinde irrepsérunt. Nam Iouinianus Beato Aug. teste lib. de hæresibus cap. 82. & 87. sensit eum, qui semel per lauacrum regenerationis esset iustificatus, peccare amplius non posse, eamq[ue] ita adeptam iustitiā esse irreiterabilem. Quod idem refert B. Hieron. lib. 2. contra Iouinianum:

Quem sequutus est Pelagius, ut ex citato S. Aug. loco perspectum relinquitur: Et contra vero nostris temporibus Lutherus, iustum in omni opere, quantumvis bono, peccare putauit, iustificationem veram, Et (ut vocant) formalem, pernegauit, bona opera ad eam pertinentia damnauit, fidem solam iustificare audacter asseverauit, Et alia sexcenta portenta in hominis iustitiam introduxit. Contra qua omnia, Et eius farina paradoxa, sequentes conclusiones, qua sa-

C

crarum

Disputatio de

*erarum Literarum autoritatibus & Pa-
trum, & Conciliorum doctrinis facile con-
firmari possunt, ad disputandum proposita
sunt.*

XIII.

 *Vm: iustitia in sui ratione includat quandam or-
dinis rectitudinem, sumi primò potest, secundum
quod significat ordinē: rectum in ipso actu homi-
nis, & hoc modo iustitia ponitur virtus quædā, siue parti-
cularis, quæ ordinat actionis rectitudinem ad alium sin-
gularem hominem; siue legalis, quæ ordinat hominem
ad commune bonum multitudinis, vt patet, s. Ethic. cap. 1.*

XIV.

*Usurpatamen iustitia etiam pro rectitudine qua-
dam ordinis, in ipsa interiori dispositione hominis, prout
scilicet supremū hominis subditur D e o, & inferiores
vires animæ subduntur, supremæ scilicet rationi. Et hanc
dispositionem vocat Philosophus s, Eth. cap. vlt. iustitiam
metaphorice dictam.*

XV.

*Vnde B. Aug. lib. 19. de Ciuit. cap. 27. His in uno quoq;
iustitia est, cùm obedienti. De vs homini, animus corpo-
ri, ratio vitijs etiam repugnantibus imperar, siue resisten-
do, siue subiectando. Et hæc iustificationis appellatio no-
stro præfertim inseruit instituto.*

XVI.

*Hæc iustitia in homine uno fit modo, per motum sim-
plicis generationis, qui est ex priuatione ad formam. Et
sic iustificatiō posset competere etiam ei, qui non esset in
pecca-*

Justificatione.

peccato, dum huiusmodi iustitia non a Deo acciperet: sicut Adam accepisse originalem iustitiam constat.

XVII.

Alio modo contingit secundum rationem motus, qui est de contrario in contrarium. Et secundum hoc iustificatio indicat transmutationem quandam de statu iniustitiae ad statum iustitiae; Et hoc modo propriè ferè loquimur de iustificatione impiorum, iuxta illud Apostoli *Rom. 4.* Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium &c.

XIX.

Sanam de iustificatione doctrinam tradidit Concilium Tridentinum cap. 4. ubi sic illam describit: Iustificatio est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius Adam, in statum gratiae, & adoptionis filiorum, per secundum Adam IESVM CHRISTVM. Quam definitionem desumpsit ex illo *Colossi. 1.* Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transluxit in regnum filij dilectionis sue.

XX.

Eius causa finalis est gloria Dei in Christi, vita æternâ. Efficiens Deus misericors, & gratis iustificans. Meritoria passio Christi. Instrumentalis sacramentum Baptismi, aut poenitentia. Formalis qua non Deus iustus est, sed qua nos reddit iustos.

XXI.

Quocirca imputativa aduersariorum iustitia, qua solùm nobis imputari iustitiæ Christi cōfingunt non aut formaliter nos esse iustos, planè nulla est, & erronea; quia tamē si recte etiā dici possit, nos iustificari Christi iustitiæ, quatenus sua merita nobis applicantur, & à passione sua sanctissima efficiacij nostra opera sortiuntur, tamen homo etiā iustificatur,

& formaliter iustus est per iusticiam creatam, infusam & sibi inharentem, sine qua de facto & ordinariè nemo remissionem peccatorum consequitur.

XXII.

Requiritur ad iustificationem, præter gratiæ infusionem; primò, motus liberi arbitrij in D'ev' m; qui fides est; non specialis illa (quam supra de gratia, quoq; attigimus) vacua & fictitia; sed vniuersalis; quæ non est fiducia qua remissio peccatorum, & gratia certò & in particulari persuadeatur; sed iustificans in intellectu existens, à spe & caritate distincta, qua credimus & certò assentimus vniuerso D' e i verbo, sed præcipue ijs, quæ spectant Christi redemptionem, propitiationem & nostram iustificationem, quæ paruulis applicantur per Ecclesiam vños offerentes.

XXIII.

Quanguàm recentiores ferè Sectarij afferant, hominem sola fide iustificari, ita ut iustificandi vim caritati inesse non arbitrentur; tamen illorum nonnulli rationem & scripturarū autoritatē inspicentes depræhenderunt, non posse hominem esse iustum sine caritate, & operibus bonis; vt sibi contradicere non viderentur, assentieratunt veram fidem à caritate, & bonis operibus inseparabilem esse. Et ideo fidem quidem solam iustificare, non tamen eam solam esse, sed semper necessaria quadam concomitantia caritatem, atq; bona opera, illi coniungi. Quod adeò audacter affirmauit Illyricus, ut fidem, spem, & caritatem Synonyma esse diceret.

XXIV.

Contra quos omnes est Catholicum illud pronunciatum: Veram fidem, & illam ipsam, quæ cum caritate iustificat.

stificat, posse esse sine caritate, ab eaq; separari, & simul manere cum peccato mortali. Inquit enim Apostolus 1. Cor. 13. Etsi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.

XXV.

Cum enim fides sit tantum cognitione cum assensu eorum, quæ verbo Dei continentur, & sit cognitione quædam vniuersalis & obscura, nulla propterea estratio, cur dicamus, non posse esse hanc cognitionem, cum hoc assensu sine caritate, præsertim perfecta & alijs operibus ex illa prouenientibus. Nam cognitione, quæ caritatem necessariò coniunctam habet, est visio beatifica. Experiencia etiam docet hanc cognitionem esse in plurib; cum certissimo assensu, qui sunt tamen sceleribus deditissimi. Et in alijs rebus humanis patet, ubi reperiuntur multierga benefactores ingratissimi.

XXVI.

Hæc fides informis & spoliata sanctis operibus non solum est vera fides, & eadem cum illa, quæ simili cum caritate iustificari, sed etiam ita separata bona est, & donum Dei excellens; quia fides docet, quæ pertinent ad poenas, ut excite ad timore quæ ad Dei bonitatem, ut conciliet amorem, quæ ad iustitiam pietatemq;, ut trahat ad poenitentiam.

XXVII.

Dubium non est quin per fidem, etiam informem, primò Christo coniungamur, & efficiamur eius membra, quamvis mortua, si non adhuc caritas, verè tamen coniuncta; ratione cuius coniunctionis homo est particeps mulierum bonorum spiritualium, quæ sunt in Ecclesia.

XXVIII.

Immerito igitur rejicitur & Sectariis communis illa Theologorum distinctio fidei informis & formatæ, cuius diuisionis occasione m dedit (præter Patres qui passim de fide tali loquentes, hunc modum usurpant) S. Iacobus cap. 2. dicens. Fides sine operibus mortua est. Caritas enim dicitur anima fidei, quæ anima corporis forma, & vita est. Quare idem dicere est formatam fidem quod vivi am fidem.

XXIX.

Sex sunt potissimum, quæ se habent instar dispositonis ad iustificationem, quæ numerat Conc. Trid. Ses. 6. Fides, Timor, etiam poenarum & seruilis, Spes aliqua, Dei dilectio, Poenitentia, seu dolor aliquis de peccatis, Propositum suscipiendi baptismum seu poenitentiam, inchoandi nouam vitam, & seruandi mandata.

XXX.

Quamvis nobiscum conueniant aduersarij, quod fides sit necessaria ad iustificationem, negant tamen esse dispositionem precedentem, atq; affirmant fidem esse id, quo homo iustificatur. Contra quos est testimonium Apostoli ad Heb. ii. Credere oportet accendentem.

XXXI.

De timore seruili multa scripturæ loca veritatem attestantur, eum vel commendando vel ad homines timendum D. a. v. M. adhortando. Ex quibus duo contra Sectarios qui hac in parte maxime contrarij nobis sunt, sufficient: *Ecclesiastici* 1. Timor Domini expellit peccatum. & *ibidem*: Initium sapientiæ timor Domini. Cum quibus consentit S. S. Patrum communis sententia, qui communiter hominibus circumspectum timorem iniucere suis scriptis co[n]nuntur.

XXXII. Ter-

XXXII.

Tertia dispositio est Spes, qua peccatores concussi diuinæ iustitiae rigore, confugiunt ad diuinam misericordiam, & ad fiduciam eriguntur quandam, qua D e v m sibi propitium futurum per Christum persuasum habent, cui consonum est illud *Matth. 9.* Confide fili &c. Et alia loca Scriptura & Patrum. Quod probare superquamaneum est, cum ipsis illi contra hoc sentientes non solum non negent necessitatem Spei, sed dicant sola fide speciali iustificari hominem, cui coniuncta sit singularis fiducia. Relinquitur igitur spem esse etiam dispositionem ad iustitiam acquirendam.

XXXIII.

Dilectio Dei, ut dispositio ad iustitiam est; qua homo, post timorem & spem, incipit Deum diligere, tanquam omnis iustitiae fontem. Quia D e i dilectio, quæ proprietas est dispositio ad iustificationem, debet respicere D e v m, sub aliquâ ratione supernaturali, quæ est dispositio ad formam supernaturalem.

XXXIV.

Poenitentiam, de qua nunc sermo est, quæ preparat hominem ad caritatem, Sectarij vel esse bonam aut dispositionem negant; vel certe ut malam damnant. Contra quem errorem doceat Catholica veritas, & esse poenitentiam imperfectam, quæ dispositio ad iustitiam est; & perfectam & optimam, quæ ex eadem iustitia procedit.

XXXV.

Propositorum suscipienti baptismum seu poenitentiam, exigit conuentibus scilicet ad Deum, colligitur faciliter ex necessitate Sacramentorum. Nouitas item vita, & obseruatione mandata.

mandatorum, docetur ad R. 6. Conseputi enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in mortuitate vitae ambulemus.

XXXVI.

Verum licet & ipsum Conc. Trid. has 6. dispositiones tantum recenseat; tamen sunt etiam alij actus boni, qui verè sunt dispositiones ad hanc rectitudinem hominis; ut oratio, ieiunium, eleemosyna, humilitas &c. tamen sex potissimum numerantur, tum quod haec communius praecedant iustificationem in quolibet homine, & sunt magis necessariae; tum quod ad illas reducuntur plerique; aliae, ut ad fidem oratio, ad penitentiam ieiunium & humilitas, ad dilectionem eleemosyna & misericordia.

XXXVII.

Quanquam haec veræ sint dispositiones ad gratiam iustificantem, tamen illam neque effectuè verè causant; neque possunt dici verè & propriè merita illius; quoniam prima iustificatio & prima gratia non datur ex meritis. Sunt tamen dispositiones quatuor anima redditur magis disposita, vel minus impedita ad recipiendam gratiam, quam Deus liberaliter confert. Quod non potest dici, nisi de dispositionibus aliquo modo supernaturalibus, quæ aliquo modo ordinantur ad finem supernaturalem, alioquin non haberent proportionem ullam neque respectum dispositionis ad formam. Idcirco actus pure morales, proprie non sunt dispositiones, nisi remotissime.

XXXVIII.

Conuenit inter omnes qui nunc Orthodoxam oppugnant doctrinā (ut supra quoque meminimus) Hominem sola

Sola fide, non autem caritate aut operibus bonis iustificari, ita ut vim iustificandi & efficaciam omnem soli & nudæ fidei tribuant, nihil caritati relinquentes.

XXXIX.

Cuius oppositū tenet Ecclesia, cum vnanimi patrum consensu: videlicet fidem sine caritate non sufficere ad salutem. Absurdum est enim diligere Deo, & dici, & esse iustum & Deo gratum, eum qui Deum non diligit, aut odio habet; & esse ordinatum ad ultimum finem, sine re-strictudine ordinante ad ipsum,

XL.

Quapropter non sola fides, sed etiam caritas hominem iustificat, & verè iustum constituit. Imò verò multò principalius & perfectius quam fides. Et fides non, nisi per caritatem. Habitat siquidem Rom. 8. Christus in cordibus nostris, qui sumus fundati in caritate: Quam inhabitacionem B. Aug. epist. 120, cap. 26. docet fieri per caritatem, & per illam fidem, quæ per caritatem operatur.

XL I.

Quemadmodum autem caritas, saltem habitualis, necessaria est ad salutem & iustitiam, ita etiam bona opera, saltem habitualiter, id est, Propositum ad ea exercenda, quando opus est, & occasio postulat, præsertim in adultis. Quod apertè significant plurima sacræ Scripturæ loca, quibus continentur, vel præcepta bonorum operum, vel corum commendationes, exhortationes, & similia, quibus suffragatur Patrum & Conciliorum concors sententia.

D

XLII. Etsi

XLII.

Etsi sint paulò plū sapientes cæteris à vero aberrantibus, qui necessaria esse quidem opera ad iustificationem, sed solum veluti signa iustitiae & fructus dicant; tamen minus recte sentiunt, cum Catholica veritas vim & efficaciam ijs constantissimè tribuat. Atq; Conc. Trident. illud Ecclesiastici 18. Ne verear is vñq; ad mortem iustificari, alleget in hanc sententiam, significantem, hominem in iustitia perpetuò crescere debere vñq; ad vitam finem; quod profectò fieri nequit, nisi per bona opera.

XLIII.

Quatuor autem potissimum concurrunt in actu huic iustitiae; scilicet gratiae infusio, motus liberi arbitrij in Deum per fidem & caritatem, motus liberi arbitrij in peccatum, & remissio culpæ.

XLIV.

Hoc opus quandoquidem quidam motus est, quo anima mouetur per Deum à statu culpæ in statum iustitiae. In quolibet autem motu, quo aliquid ab alio mouetur, duo inter cætera spectantur: Primo motio mouentis. Secundò motus mobilis. Ex parte igitur motionis diuinæ, accipitur gratiae infusio & remissio peccatorum. Ex parte liberi arbitrij, accipiuntur duo, motus ipsius secundum recessum à termino A quo, & accessum ad terminum Ad quem, scilicet amor Dei & detestatio peccati.

XLV.

Possunt hæc quatuor vario modo inter se comparari: primo actus liberi arbitrij; inter quos uter prior sit altero, dubitari solet: Vbi censendum videtur motum in Deum priorem.

priorem illo esse, qui est in peccatum; quod ille est causa huius. Nam propriè pœnitentia actus, per quem homo iustificatur, fit ex amore D e i. Amor proinde D e i est causa ut homo detestetur peccatum, ac de eo doleat.

XLVI.

Infusio autem gratiæ remissionem peccati, partim præcedit, partim sequitur. Præcedit quidem in ordine ad D e v m infundentem & efficientem: sequitur vero ex parte mobilis seu animæ. Quod manifestum euadit exemplis motuum aliorum sensibilium, ut illuminationis, generationis &c.

XLVII.

De ordine motuum liberi arbitrij, respectu infusionis gratiæ, maior fortasse difficultas emergit. Si enim quaestio sit de motibus liberi arbitrij, ut sunt imperfecti, verbi gratia, dilectio & pœnitentia propter aliud finem, quam bonitatem D e i & satisfactionem, pro iniuria per peccatum illi irrogata, exhibendam, dubium non est, quin cum sint dispositiones remotæ, præcedant tempore.

XLVIII.

Si vero queratur de actibus perfectis dilectionis & contritionis, tempore quidem sunt simul cum gratiæ infusione; Alioquin si tempus intercederet; qui moreretur eo intermedio conuersus ad D e v m, ipsum diligendo super omnia damnaretur, quod est absurdum: natura autem præcedunt, quia sunt ad infusionem dispositiones ultimæ.

XLIX.

Verum utrum hi actus aliquo modo gratiæ infusionē sequantur, difficiiore reddit questionem. Sed dicendum contra D 2 Scotum;

Scotum; hos aëtus procedere ex infusione gratiæ in genere causæ efficientis, id est, prout est à D^eo infundente, & ita esse natura posteriores, etenim cùm sint supernaturales hi aëtus, non poterunt nisi ex habitibus supernaturalibus produci.

L.

Impij iustificationem maximum D^er opus esse testatur Propheta 144. Miserationes eius super omnia opera eius. Et B. Augst. in illud Ia. 14. Maiora horum faciet trahatu 72. cùm dixisset maius esse ex impio fieri iustū, quam cœlum & terram creare: Subiungit; cœlum enim & terra transibunt, prædestinatorum autem salus & iustificatio permanebit.

L.I.

Est quoq; donum gratiæ iustificantis impium maius quodammodo quām donum gloriæ remunerantis iustum; quoniam gratiæ munus plus excedit indignitatem impij, quām iusti dignitatem donum gloriæ. Hic enim ex eo ipso, quod iustificatus est, gloria dignus æstimatur. Itē non, nisi ad poenam ius & dignitatem habet. Simpli- citer tamen hoc illo est præstantius.

L.II.

Sicq; natura humana, et si usq; adeò peccatis obnoxia sit, vt etiam illius ortus vitio & culpa minimè careat; at- tamen huius doni iustitiae eam nihilominus capacem esse demonstrat B. Augst, lib. 2. contra Julianum, inquiens, Chri- sti carne est damnatum peccatum, quod nascendo non sensit, moriendo crucifixit; vt in carne nostra esset iustifi- catio per gratiam, vbi erat ante colluicio per culpam.

L.III. Id-

LIII.

Idcirco sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores sunt constituti multi, ita etiam per obedientiam vnius hominis iusti sunt constituti multi. Verum non sicut aliquod peccatum praeter Adam, ita aliqua iustitia praeter C H R I S T V M; Quoniam ubi abundauit delictum, propria etiam voluntate patratum, ibi superabundet gratia C H R I S T I quoq; necesse est, ut sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.

D 3

ELE-

ELEGIA
IN DISPUTATIO-
NEM REVERENDI D. SEBA-
STIANI MANZII FRATERNI
amoris ergo scripta:

REVERENDO D. MARCO
MANZIO PAROCHO VVOLEN-
STADIANO.

Si verus & verus, medio tutissimus ibis,
Sermo, nec extremis nouit adesse salus.
Hinc modus atrocis Minus & Numinis esse Satana
Dicitur, haereticus & modus ille placet.
Sufficit arbitrij libertas vna saluti,
Inquit, ab inferno qui Ioue nomen habet.
Nil valet arbitrium, nos vnicagratia saluat,
Luciferi soboles dira Lutherus ait.
Temperat hæc ambo sapiens Ecclesia, dicens;
Arbitrij meritis gratia iuncta beat.
Hec tibi sit, frater carissime, gratia cordi,
Defendas marris dicta probata pia.
Sic intelligeri post vitam gratia celi
Coniunger superis, & super astra vobet.

CON-

CONGRATULATIO HEROICA:
**IN EIVSDEM D. SE
 BASTIANI MANZII, DISPU-
 TATIONEM ET GRADVM DOCTO-
 ratus Theologicis:**

Auctore

M. AMBROSIΟ MANZΙΟ DECANO, ET
Ecclesiastie apud Dinckhelsplenses Catholico,
fratre Germano.

 Vis mentem furor hereticis e cardine tollit?
 For sitan Alecto tristis caput exculit Orco,
 Mortiferog viris inflatis corda vineno,
 Ut vario rotum prastringant criminis Mundum,
 Disjicant pacem, conculcent sacra, profanent.
 Tempa, De & M. spernant, Diuos & jura laceffant,
 Ut nibil infractum, nibil intactum vel inausum
 Pratereant, sceleris faciem quid ferro videtur.
 Haresis errorum quid non horrenda Luthere?
 Molita est? primò quo sese vorio in ora?
 Quo facies fadis? lingua petulantia quanta?
 Pestifera surialie romensis pectore virus?
 Subdola quo miseri singunt mendacia? sacris
 Imponunt Scriptis, Patrumque volumina spernunt,
 Reiciunt Synodos, sunt omnia fana profana,
 Laude nibil dignum, sanctanitatem usumate dictum?

Quam

Quam quod ab infasto prorupit corde Lutheri,
 Quasq; ipsi spurco depromunt ore Chimæras,
 Sufficiat multis numerare esse milibus vnum
 Errorem; reliquos quasi qui post terga relinquant.
 Quaritar; iniustas si conuertatur, an ipse
 Iusticiam veram diuino munere traxit
 Induat, & rest, non tantum nomine iustus?
 Impia gens inquit; iusti nos dicimur extrà,
 Interius nil iusticie, manet omnis iniqui
 Pectoris impietas, & corporis inficie artus;
 Has tantum abscondit sordes pia passio C H R I S T I,
 Fatidia cœu sumulo condunxer corpora picto,
 Sic nos exterius C H R I S T I soteris I E S V
 Iustitia regimur, meritis nec tangimur ullis
 Interius; verumq; negant me dicere; lotus
 Sanguine sum C H R I S T I, sed rectus sanguine C H R I S T I.
 Hiccine de merito C H R I S T I sacer ille triumphus?
 Haccine de C H R I S T O ventosa est gloria vestra?
 Hocnè D E I gnatus meruit testamen honoris?
 Vestranè religio fert hac encomia calo?
 Fortior ut C H R I S T O stygij sit Rector Averni;
 Primos qui poruit nostros sedare parentes,
 Et maculare animas lethali criminis mergens;
 Vos meritis C H R I S T I mundari posse negatus?
 Sanguine nec dabitis sacrato posse lauari?
 Sed modò tecta latent quævis mala crimina nostra
 Cœu feles olidum condunt sub puluere cœnum,
 Nigrantemq; D E I coruum uinc dicas olorem.
 Ab pudeat nomen sic blasphemare Tonantis,
 Ab pudeat Domini meritum peffundare C H R I S T I,
 O quancò melius sapiens Ecclesia sentit

Vt

Vt thesibus firmis fraser complectaris istis,
 Cunctaq; iudicio Parrum submittis amio,
 & quo non latum raro discedimus unquam.
 Ergo age care mihi Germane hoc tempore duro
 Infer te bellis, duris te oppone periclis,
 Hareticos contra, contra mendacia mille
 Mille dolos, & quicquid erit quod forsitan auice
 Aduersum fides cernes, ne parce labori;
 Sic te non frustra Romam vidisse probabis
 Sic te non frustra Latium paragrasse docabis
 Sic tibi non famam solidum, nomenq; parabis,
 Longa sed astrigero reddentur pramia cale.

Carmen Heroicum.

IN EIVS DEM DOMINI LI
CENTIATI SEBASTIANI MANZII

Ehingensis insignia Doctoralia honoris

& antiquæ consuetudinis

ergo scriptum,

Per

M. IOANNEM HACKERV M EHINGENSEM,

I. V. Stud.

Am licet & segetes, & corpora syrius vmt,
 Et parvulus tellus rimes exulta deliscat;
 Iam licet & sicuti herbe, floresq; remittere
 Purpurum caput, & poscio moriantur odore;
 Non tamen ANGELICAS, hac inclemencia cœli
 Tangit, & ardoris vehementia vedat Abenas.

E

Ver

Ver est, & pidi letantur Boiara Tempore
 Floribus, irriguos larga declinibus vndis.
 Fons AQUINATIS ruma volvuntur in horcos;
 Hic sanctæ vario Nympba distincta colore,
 Serta parant, cultu qua sunt in honore perenni,
 Qua non ignauit fuci, sed magna virorum:
 Corda gerant claris non vnguam ingloria factis.

Hac tibi nunc MANZI præclara corona paratur,
 Et victor stabis redimicrus tempora lauro,
 Interpres Diuum, sanctæ nouafama SIONIS;
 Posceret hic nostrum tua laus memoranda laborem,
 Sed nimis angustis mea vena canalibus vndam
 Supperit, & multam vehemens ab/orbuit astus.
 Firma sicut fecit tibi fundamenta Palamon
 In Patria Latiam cum nostra assuescere linguam
 Cœpisti primo, dubi cum SEIRA cicuta
 Donavit, magni velut Ciceronis alumnorum
 Erudit primas fidio sub iudice canas
 Dicere, tum Sophie dedit alta MOGVNTIA Laurum;
 Docta Stagiræ commendans scripta Magistri.
 Indesed ANGLIPOLI stadio decarreto THOMÆ
 Pergis AQUINATIS, cum te Dvx inclitus ore
 BOLARICÆ fouet, & maiora ad pramia ducit,
 Caspicijs curvis celsa Capitolia ROMÆ
 Posse videre datur, BELARMINVM QVE Magistrum
 Audire aterni pandentem oracula Kerbi.
 Cerberei quem surbacanis, genu barefis atrum
 Offa vorosonum, canes sauni odit & angue,
 Dum yanæ horum nugas, blasphemæq; verba
 Detegit, atq; illos BELLI, ARMISq; MINISq;
 Oppugnat, Verbiq; Dei mucrone trucidat.

Hoc

Hoc Duce cœlestis Sophia fastigia carpens,
 ANGLI POLIM poscis DOCTORIA serca reverfus,
 Quæ tibi GREGORIVS, & clara VALENTIA uotamen
 Indidit, hic offert, qui non minus agmina terret.
 Hærefessus, namq; arte VALENS, animæ sagaci
 Illos, ut pauidos agit in sua recta ceruio,
 Et calamo, velut i sua per venabula, figit,
 Ut bruii, muti, nibil mutare Valentem,
 Exangues, madidiq; canis de more, tremiscant.

Ergo laurus ades, placidam nunc indue frontem,
 Ut laurus serpat vicitria tempora circum.
 Hac tibi dona fauet sapiens ECCLESIA maior
 Et jubet hæreticos stes turru abenea contra.
 Hac tibi dona fauet BAVARÆ DVX Maximus ora,
 Et tales optat plures offerre SIONI.
 Hac tibi dona fauet genitrix ACADEMIA Musis,
 Et similes optat multos euadere natos.
 Hac tibi dona fauet nostri communis ERINGA
 Patria, & in primis etiam te censem alumnis.
 Hec tibi dona farent Germano pectore fratres
 MARCVS & AMBROSIVS suspensi Numinis myste,
 Atq; sue cerno gratiantur lampadis igni.
 Hac tibi pulcra fauent nostra quoq; dona Camæna
 Andinamq; optant hæc in præconia venam.

Ante eamen quām te vicitria serca coronent,
 ESE animis opus, ô MANZI, tum pectore firmo,
 Quæ fuit in sophia nunc in præcordia virtus
 Prisca tibi redeat, standum est tela aspera contra,
 DOCTORVM cuneus nunc seje ostentat in armis,
 Argumentorum validis hastilia dextris
 Vibrat, & boſtilis simulans certamina pugna.

Adductam frontem rugis arat, excutit agnus.
 Naturam fulvisq; lupi se pellibus armat;
 Qualis init. bellum frigidi oris undus ab oris.
 Contemptor Diuum Lutherus, & aggerat iras.
 Postquam fumantes fixis sub pede ore radas.
 Dirarum Alelio veniens ab sede sororum.

Perge age & intrepidō eo corde phalangibus infer,
 Rursus opus tanta placidi fine fanguine Martis,
 Et iaculus, qua sparsa petunt thema verbere torto,
 Interclude aditum, obypeoq; excussa retorque,
 Toxicā sic lingua morsusq; cauere nocina:
 Viperej dīces generis, quod ventre Lutheri:
 Pullulat exeso, & facies se vortit in omnes,
 Fit Draco, Sep̄s, Dipsas, Präster, Salamandra, Cerastes,
 Sibylat. Apsis, si bellum medicatur Ichneumon,
 Hunc Crocodilus adit, sic semper Marte cruento
 Musua fas aferunt, sternantq; caduntq; vicissim,
 Quis tandem pars stabit. Basiliscus arena?

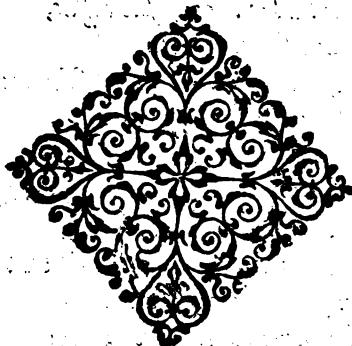
Sic licet bac ingens acri discordia bello.
 Si ramen Vnigena Romana E C C L E S I A C H R I S T I
 Sponsa, vel infensa quantumvis par te, petatur,
 Insidijs, hic unus amor strepere omnia contrā,
 Hic in amicitiam coēunt, hic agmen in unam
 Pedore sublato linguis micat ore trifulcis,
 Utq; modos alios raseam, quibus acre venenum
 Apergunt ouibus, quibus inconcussa salutis
 Fundamenta ruunt, propria discrimine vita,
 Pro capitis uitu noua condere fatalaborant,
 Immota serie dicentes omnia volvi,
 Quicquid agis. De vs illud agit, tua facta per illam
 Proueniunt, vita scelus (o scelus) omne quod omni-

Ausus

Ausus es, hoc per te, dicunt, D E V S ipse patrauit,
 Libera vis animi nulla est, captiuia voluntas
 Dicitur, & rigido sua subdidit afflata capistro,
 Ut primos animi mores similes, atque sequentes:
 Gratia sola D E I praefet, menemq; coactant
 Ipsa trahat, sic nulla p ijs sunt præmia facta;
 Sola fides homines saluat, facie vnicam iustos,
 Imo nec, ut dicunt, vere facit vnicam iustos;
 Iustitiam tantum mortalibus imputat agris,
 Iubilus hinc ingens, atque hinc iactantia pars:
 Libertatis ouat, credentibus omnia salua:
 Quicquid agant ducant choreas, & carmina dicant;
 Omnia Christicolis sunt libera, mille tot olim
 Agricola in ferrum pro libertate ruebant.
 Omnia Christicolis sunt libera, ianua Dicit:
 Hæc patet, hæc late pendit via calle gehennam.
 Hinc meritis spes nulla bonis, confessio cessat,
 Delectusq; cibi, cessant solennia vota.
 Non quod agant superest, C H R I S T V S saluator abunde:
 Ipse satisfecit, ieunia passus, & atram
 Funere crudeli suspensus in arbore mortem.
 Quis quis amas C H R I S T V M, hummos venerare, superbi,
 Ira odioq; flagra, Venerem cole, pocula sicca,
 Ne quid agas, attende, boni, diffidere C H R I S T I
 Ut meritis videare p ijs, & viribus altum;
 Sponte tua proprijs sp̄eres contingere cœlum;
 Quin bene si quid agas, scelæ caput, ipse Lutherus:
 Id capitale nefas crimenq; immane fatetur;
 Sic age, ne possis igitur peccâsse videri
 Pecca, quæq; placent secura mente sequaris,
 Es tibi certa salus, te sumpta clave moratur

Ianitor aetheria sedis Petrus, qia age restim
 Arripe, stringe gulam, superes tot restibus ysg?
 Crede beatus eris, prefer celestia Mundo.

Heu cacas animas, heu pectora mersa centbris
 Quis vos error agit nani documenta Lutheri
 Credere, qua didic stygio dictante magistro?
 Sed procul immensum nanc se mea nauis in aquor
 Proripuit, iustus dum me dolor yrget in hostes
 Christiadum Marris; nunc bac prouincia MANZE
 Es tua, tu constans veluti Marpesia cautes
 Ibis in aduersos, & victor abibis arena.
 Sic melior Laurifacies, posc yleima vita
 Fata tibi restat, qua peris honore perenni
 Floreat, Elysi latit in yallibus orsa.

CON-

Congratulatio.

AD EVNDEM DOMINVM
SEBASTIANVM MANZIVM EHIN.

GENSEM AVNCVLVM

suam scripta,

A

E. IOANNE MÆSTLINO EHINGENSI.
Proffesso in Andechis (vulgō monte Sancto) ordinis.

D. Benedicti, serenissimi G V I L F E L M I

Bauariae Ducis &c. alumnos.

Phil. Baccal.

*C velut Aeneas Strophadum nounus incola portum
Ingressus (ulla si Maronis est fides)
Monstrans magno volucres discrimine vidit,
Iram D E I, pestem grauem, curpisimam
Plutonis sobolem, fædantes omnia terris
Contactibus, veneris quibus fædissima
Proluuios, vncæq; manus, at virginis ora
Semper quidem tristi fame pallentia
Haud secus Harpyia stygijs se se exultat anern
Nouum genus (non hac Maronis fabula)
Hæresis, ut qua virginea sub imagine forma
Illectat incautos, venis dracomibus
Cornigeris inuenta, scypho leibale venenum
Propinat, & Cireas miscet pocula,*

Lutheri

*Lutheri meretrix Babilonica, cuncta prophanares
 Aras haras, Missam sacram missam facis,
 Templa ruit, corradiit opes, altaria rafflat.
 Fidei sacra pedibus terit mysteria.
 Hec tibi nunc animo, MANZI doctissime forti,
 Vincenda restant manstra, vires exere;
 Nunc tibi militia sancta sacra baltea cedunt,
 Capessu arma nunc manu vicitria;
 Boiaru nunc tellus, Patrie tria lumina nostra
 Alit, fouet, GEORGIVM LAVTERIVM,
 VLRICVM simul HACKERVUM, tu certius esto
 Pietate, doctrina, probasis moribus.
 Perge age, pergetuis factis extendere famam,
 Laudem, decusque nunc merere tempus est.*

*Elegia Gratulatoria,
 AD EVNDEM DOMINVM
 SEBASTIANVM MANZIVM
 amicitiae ergo scripta*

M. WENDELINO BROSVUM RAVEN-
 BERGENSI, LL. stud.

*Audeo te portum pelagi iam classe frementis
 Obtinuisse semel viribus usq; suis.
 Et diuis clara quod nunc aduersis arenae
 Grator, & auspiciis cedat ut illa bonis*

Auspici-

*Auspicijs etenim Lituo feliciter vrsis
 Romulidum cedat gloria sacra tibi.
 Quam tibi decrevit diuûm pater atq; hominum Rex
 Partam militiae fedulitate tuae.
 In noua fcrt animus testari voce salutem,
 Mens mea prisa terit dum monumenta patrum.
 Nos ambos tenuit praelara Moguntia quondam.
 Coniunxitq; simul Calliopeus amor
 Te cum Tarquinio commouit ad ardua Prisco
 Igniculus Roma mænia ferre gradum.
 Vspote delapsus cœlo Iouis armiger alto
 Huic ut portendit, sic diadema tibi.
 Regia laus & honor Prisco cum contigit, hoc non
 Te minor expectat gloria laus & honor
 Effingendus eris talis, quem Rector Olympi
 Eligat & Ducibus qui placuisse queat.
 Tu pietatis amans, pietatis amore frueris,
 Nec tibi datus erit, publica cura, labor.
 At quem non tangit pietas, nihil ille laborans
 Efficit, officijs mole peritq; sui.
 Quando regit pietas onerosa negotia vita,
 Tunc rerum felix exitus esse solet.
 Ecce cœlo pietas doctorum grata virorum,
 Quando sua celebrat quilibet arte D E V M.
 Et quando finem studium omne refereatur ad illum,
 Doctrina ut pura promoueat opus.
 Ac D E V S ad fidei lucem perducat ut omnes,
 Inuitat multis pectora nostra modis.
 Cui pietas mater virtutum in pectore sedit,
 Et doctrina potens exculit ingenium:*

*Ille D E O carus viuens, moriensq; perenni
Latitia, & fama munere perficitur.
Hinc te fama vehet, dum gramine terra virebit,
Viuera dum liquidas, Estq; voluet aquas.
Hoc babui, tenero volui quod ludere versu,
Quodq; tui iussit me studiosus amor.
Quas ego pro gracili posco mihi munere grates
Ha sunt, ut placida carmina mente legas.
Quodq; rei caput est: me caros inter amicos,
Ut modo cœpisti, postmodo semper habe.*

E P Æ N E S I S

*AD EVNDEM DOMINVM
SEBASTIANVM MANZIUM
S. Theologie Candidatum
conscriptum*

A

*F. MATTHIA HIRSCHAVER CELEBRIS
MONASTERII BENEDICTOPVRANI
professi, Philosoph. Stud.*

*V o tua te virtus, quo multa scientia MANZI
Te vocat, huic celeri perge volare gradu.
Namq; ars cui θεός atq; λόγος dant nomen, alumnū
Ad meritā palma munus adesse iubet.
Accipe quæ duri studij meruere labores,
Doctoris titulum, nobile stemma, locum.*

Hæc

*Hac tibi seu iuuenis fueris, seniore grauatus,
 Dulce decus vita, praesidiumq; feret.
 Si quis verò eadem nulla spectabilis arte
 Surripiens audax vendicet ipse sibi.
 Hic laudis vice fert aeterni dedecus aut,
 Ecce Theo voce logus, mente Mataeologus.
 Et tu quem sophia erudit, quem diuus Aquinas
 Artis in excelsa culmine constituit.
 Iure salutaris Doctor, sub sellia iure
 Summa petis, signum nobile iure geris.
 Viue ergò atq; vale, rebusq; Sionis egenis
 Quam potes & debes sedulus affer opem.*

F I N I S.

Cum Licentia Super.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z185971601

